

ZA PRENOČIŠČE.

Povest. — Napisal Juraj Pangrac.

III.

Blaž je bil miren, toda zaspati le ni mogel. „Eh, prevroče mi je, kaj pa drugega,“ si je rekel in se izkopal iz sena, v katerega se je topot res globlje zaril kakor druge večere. Zdaj je legel čedno vznak ter vrgel rokavnik preko prsi, kakor navadno store delavci, kadar poležejo po kosilu v poletnem času po travi. Ampak ni legel Blaž na ležišče, kjer je navadno počival in kjer je tudi to noč hotel prespati; temveč tja h kraju, blizu izhoda, odkoder se je videlo tako lepo na velike kostanje na dvoru. Mislil si je v svoji preprosti premetenosti: „Kaj bi — strahu ni, to je enkrat ena. In če bi res kaj bilo, če bi res kaj prišlo, kaj drugega kakor mačka; od tukaj-le se bo prav dobro videlo. Videti pa moram, kaj da je, prepričati se moram, če bo res kaj prišlo, kaj hujšega kakor prejšnje noči, drugače ne verjamem. In ko bi res prišlo kaj hudega, tako hudega, da bi jaz ne zmogel premikastiti tiste reči, tu pri izhodu — smuk! — dol na dvor, potlej pa naj iztika za menoj mrcina po hlevu, kjer me ne bo več, ha, ha, ha! . . .“

Tako si je mislil Blaž, ko je legel tja h kraju, blizu k izhodu. Potem je pa naredil sveti križ in zaprl oči, a zaspati le ni mogel . . .

Ljudje so pospali — nobenega glasu ni bilo več čuti. Niti pes ni zalajal več na vasi. Luna je sijala svetlo kakor morda še nikoli preje, vsaj tako se je zdelo Blažu. In res, ne bilo bi treba prižigati to noč vžigalic popotniku, da bi mogel pretuhtati z „roke“ na razpotju, katera pot je prava katera drži do cilja: napisi so bili vidni in so se razločno čitali že oddaleč. Tako svetla je bila noč, da je radovednež, ki je prebral pol priljubljene mu povesti, pa mu je olja zmanjkalo v svetilnici, stopil k oknu in čital ob mesečini dalje svojo knjigo.

Blaž se je nemirno premetaval na ležišču. Zakaj — tega pravzaprav še sam ni vedel: strahu se ni bal, ali miren vendarle ni mogel biti. Srce mu je tolklo skoro slišno. Zdelo se mu je, da se mu hočejo čelo lasje ježiti. In skoro je slišal neki glas, ki mu je šepetal na dno srca: „Blaž, pa zakaj nisi slušal hlapcev? Lej, onadva zdaj lepo mirno smrčita, ti pa tukaj čakaš, kdaj te bo pograbil strah“ . . .

Ko je Blaž zaslišal ta glas in se ga zavedel v polnem zmislu, je jezno brcnil z nogo po senu in zamrmral nevoljno, trdo: „Kaj me bo strah, saj nisem baba! Ko bi me pa bilo strah, bi pa ne hodil, na hlev v seno, no ja! . . .“

Tako je zamrmral trdo in nevoljno, pa iznova vrgel rokavnik preko prsi in iznova zatisnil oči. A tudi zdaj ni mogel zaspati. Pa si je rekel: „Kaj bi! Zaspanca ni na moje oči, pa ga ni! Naj pa strah pride nadme, če mu je prav in všeč. Tukaj-le ga pričakam in še vstanem ne, če mi zašumi na vzglavju. Kaj mi le neki more! Če je duh, mu pore-

čem: „Mir tvoji duši“, in izgine. Izkušnjavcu iz pekla pa naredim sveti križ pa zbeži kakor sanje, kadar se človek prebudi.

Blaž se je oddahnil, nato pa nadaljeval: „Strahu torej ni: In če je, kakor trdita hlapca, tukaj-le sem, pa naj pride: bom vsaj videl, kakšen je! Še nikogar ni snedel, tudi mene ne bo. Res sem radoveden, kaj pride drugega, če ne maček. Prepričati se moram, kaj da je.“

Odprl je Blaž na široko oči, da bi že oddaleč zagledal, kadar pride strah na hlev. In je čakal, čakal. . . Toda ura je že odbila deset, strahu pa še ni hotelo biti.

Domislil se je tedaj Blaž, kako je nekoč doma strašilo.

Bil je še otrok. Pravkar so odmolili večerno molitev. On je bil silno zaspan in je predremal skoro vso molitev. Oče so ga zaraditega karali. Prav v tistem hipu pa strašno zaropocē v veži. Vsi se izpogledajo. Vežne dveri so bile zapahnjene — kdo bi rogovilil zunaj?

Zaropotalo je iznova, kakor bi kdo butal v stene, ob strop, ob tla, potem pa vlekel verige po veži. In zopet kakor da bi drdral voz, tako se je slišalo. In ropotalo je vedno naprej, rožljalo, butalo in vozarilo brez prenehanja. V nočni tišini je bilo to zares nekaj strašnega. . .

Samega strahu niso mogli domači izprva misliti, kaj da je, tako jih je prevzela groza. Nobeden se ni upal odpreti vrat, da bi pogledal, kaj je. Drug drugega so pogledovali prestrašeno; še celo oče so bili vidno preplašeni.

Blaža je stiskalo in tiščalo pri srcu, prav tesno tiščalo. Dihati se ni upal, kaj še govoriti. Stiskal se je k materi in odpiral usta, da bi molil, a besedice ni mogel spraviti z jezika. On je še manj mogel misliti, kaj da je, kot drugi. A tem bolj ga je izpreletavala groza po kitah in kosteh, da je prišel sam peklenšček ponj, ker je dremal pri molitvi. . .

„Spomin,“ so izustili prestrašeno mati.

„A, kaj spomin!“ so viknili oče in zamahnili z roko.

„Hudoba!“

„Hudoba pa, hudoba, ampak v človeški podobi. Dolgo pa mi ne bo mrcina razgrajala!“ In potegnili so izpod škrinje težak cepec z debelo buško na enem koncu, pa odprli duri. Prav tedaj pa strašno počī nekaj v veži, kakor bi se sto loncev pobilo na en mah, nato pa vse utihne.

„Aha,“ zavpijejo oče, ko se zagledajo pred peč ter vržejo nevšečno cepec v kot. „Samo maček je bil, drugega nič, še hudoben človek ne, ali pa nagajivec! . . .“

Prinesli so luč. Hišni muc je ves spehan z ubitim loncem, poveznjenim na glavi, težko dihal ob peči. Skoro sama žica, s katero je bil lonec zvezan, mu je še opletala glavo, črepinje pa so ležale, močno vse, po tleh. . .

In ko so oče jemali žico mačetu raz glavo, so govorili: „Tako, tako! Malo je bilo mleka v piskrcu, toda tisto je prijetno dišalo: je pa snedenec vtaknil gobec in glavo v piskrc, da je posrebal dobri mlekec. Noter je šlo, nazaj pa ne več. Je pa imel stari grešnik smolo to pot: z glavo v loncu je letal po veži in butal ob zid ter strašil lahkoverne, dokler ni strašno zaropotalo in se mu ni razveznil lonec in razletel v sto črepinj.“

Smejali so se zdaj vsi svoji neumnosti in drug drugemu očitali plašljivost. Oče pa so rekli: „Zdaj ste prepričani, da je strah po sredi votel, ob straneh ga pa nič ni.“

Tega se je torej domislil Blaž na Florijančkovem hlevu, ko le ni mogel zaspati, dasi je že odbila ura deset. In rekel je, tako je rekel mirno in brez bojazni: „Strah, zdaj pa pridi, jaz sem pripravljen, jaz te pričakujem.“ Ali strahu le ni bilo. . .

Tedaj se je začelo Blažu zdehati: „Aha, dobro znamenje,“ je izustil. „zdaj bom vendarle zaspal. In je zaprl oči, in zaspanec mu je res legel na trepalnice, in skoro nato je Blaž zasmrčal.

Spanje Blaževo pa to noč ni bilo trdno. Samo sanjal je, sanjal o strahu, da je kar priplaval po megli na hlev, da bi pojedel Blaža. A Blaž mu je izbil vse zobe. Nato ga je pa prijel za noge in ga opletal ob špirovcu na hlevu, dokler se ni prebudil — namreč Blaž.

Prevrnil se je na drugo uho ter zamižal, da bi zopet zaspal. Prav tedaj pa je udarilo v zvoniku. Ura je bila. Blaž je štel. Naštel je enajst. „Aha!“ si je mislil, „zdaj-le se je pričela ura strahov, kakor pravijo. Pa le naj pride strah! To rečem: nikoli več ga ne bo mikalo strašiti po tem hlevu! Toliko ga bom že poučil ter mu zabičil in zapisal v butico in na hrbtišče, če ga ima.“ — Pa pomislite — prav v tistem hipu je nekaj zaškrtalo in zapraskalo gori pod streho, potem pa začelo skakati po gredah gorindol, semintja. . .

Blaža je nehote izpreletela zona. Kdo drug na njegovem mestu bi se bil ustrašil; ne tako Blaž. „Neumnost,“ je bleknil jezno in se naredil trd. Legel je vznak, vrgel rokavnik preko prsi ter stisnil s skrčenimi rokami pesti. Tako je čakal strahu, ki se je že pojavil na hlevu. . .

Bil je Blaž silno radoveden, kakšen strah je to. Na vsak način ga je hotel videti in se — če treba — pomeriti z njim. A minilo je že skoro četrt ure, pa strahu le še ni bilo do njega. O, da bi imel luč, šel bi bil. Blaž v oni konec in posvetil na grede, da bi bil videl strahu, pred katerim sta zbežala zavaljena in močna, pa ravnokotno lahkoverna hlapca s hleva. Luna je sicer sijala jasno in svetlo, ali kaj: skozi streho ni mogla prodreti mesečina! Na hlevu je bilo pa temno kot v rogu; le na tem koncu, pri izhodu, kjer je ležal Blaž, je bila mesečna luč. Naprej pa so zastirali svetlobo kupi sena. Blaž je ležal blizu izhoda tako, da lje dobro videl na dvor. A dalje po hlevu ni mogel razločiti ničesar.

Zdajci priropota iznova po gredah. V ta konec se bliža, kjer je počival Blaž, in zapraska ravno nad njegovo glavo.

Blaž je bulil z očmi gor pod streho, v temino, a opaziti ni mogel ničesar, niti da se kaj premika in giblje na gredah. Ali skakala pa je tista reč tako naglo po gredah semintja, zdaj v ta kot, zdaj v oni pa zopet nazaj, da se je čul venomer ropot in praskanje z vseh strani izpod strehe. In to praskanje in šviganje, ki je vznemirjalo tiho, tajnosti polno noč, se je čulo tako čudno, da je moralo zbegati še tako trde živce. E, noč ima svojo moč, in nihče nima rad, da rogovilijo neznane moči nekje v višavi nad njegovo

glavo, pa sredi noči, ko vse odeva tiho in mirno spanje, ko je človek sam, tako sam na zapuščenem kraju . . . Tudi Blaž si je priznal, da bo res nekako tako. A njega, Žabjelužarja, z debelo kožo in debelimi možgani to strašenje le še ni spravilo iz ravnotežja. Kadar je začutil, da mu leze strah pod kožo, se je kar trd naredil pa je brcnil nevoljno v seno in zarentačil: „Neumnost!“ — in pomagalo je.

Naenkrat pa je vse utihnilo na gredi. Več ni skakala tista reč, ne praskala in se premetavala z enega kota v drugi: taka tišina je nastala kakor v grobu. Miška bi se bila slišala, ki bi bila stekla v luknjo. Šivanka bi se bila čula, ko bi bila padla na tla. A Blaž je dejal: „Prebita reč, kam se je udrla!“ Zdajci je spet nekaj zaškrbljalo na gredah, se zagugalo: ušk, ušk! in — lop! — je reklo, pa je cmoknil strah — o groza! — ravno na Blaža, na njegova kolena . . .

Težko je zasopel Blaž, in lasje so mu vstajali, ko je čutil strah na sebi. Zdaj se ni upal več brcniti v seno. . . Samo bulil je z očmi v tisto reč, ki je čepela na njegovih nogah, a spoznati le ni mogel, kaj bi to bilo. Kaj ali je res sam rogati? Hu!

Kake tri minute je-že čepel strah na Blažu, pa čisto mirno: ni se premaknil ne na levo, ne na desno, ne naprej, ne nazaj; kamor je padel, tam je obležal. In to je Blaža zbegalo. Zdaj ni drugega mislil, kakor da je res strah ta reč, ki čepi na njem tako mirno. In lasje so postali Blažu potni. Poguma pa le ni izgubil. Neustrašenost ga ni zapustila, dasi je čepel strah na njem, dasi se mu je plazil že okoli srca . . .

„Ta reč se mora prenarediti! Ta pohâba bi me res kmalu pripravila v strah,“ si je rekel Blaž. In ko je minilo še kake pol minute, in Blaž le še ni mogel spoznati strahu, dasi je tako bulil vanj, se mu je te reči dosti zdelo. Sklenil je v svoji pameti, da ujame strah in ga zmikasti . . .

Rokavnik mu je bil še zmeraj pregrnjen preko prsi, in roke je Blaž še zmeraj tiščal sklenjene pod rokavnikom, pripravljene za mikastenje. In dasi ni brcnil Blaž z nogo in dasi ni zavpil: „Neumnost!“ —: strah, ki se je plazil okrog njegovega srca, je bil tedaj že pregnan, in Blaž se je samo še bal, da bi mu strah, ki je čepel tako mirno na njegovih nogah, ne ušel naenkrat kakor duh. Silna radovednost ga je priganjala, naj stori naglo, kar misli. In želje, da bi ga premikastil, so bile tako velike, da se jim ni mogel več ustavljati. Previdno in počasi je tedaj Blaž zdaj razklenil roke in še previdneje in počasneje je oprijel z njimi za rokavnik. In ko ga je tiščal v rokah, ki jih je imel še vedno skrčene na prsih, krepko in trdno kakor s kleščami, tedaj je vdaril z rokavnikom z vso močjo in silo po strahu, naglo povil ter stiskal in tlačil in mečkal, kar je mogel. Potem pa se je vzdignil z ležišča in hitel s strahom, povitim v rokavniku, po stopnicah dol na dvor in še vedno je tlačil in stiskal in mečkal pa klical hlapca: „Vstanita, pravim, strahu sem ujel! V rokavniku ga imam povitega. Pridita ga pogledat! V rokavniku ga imam!“

(Nadaljevanje.)

